

þeir voru strangari. Og þar er annað skrifðið hugtak. Þetta hjét að vera strangur, þetta skynleysi á því virkilega og fagra. Um Siðabótarleytið hefir það vfst verið almennur skilningur alþýðumanna, að þess meir sem menn ástunduðu meinlæta lifnað, þess betri og helgari væri þeir. Sagt er um Savonarola, einn bezta og heilbrigðasta umbótamann Endurvakningar tfmabilsins, að hann hafi jafnan gengið í hrosshárskuflí instum klæða, og aldrei úr honum farið, fyrr en hann var færður úr honum rjett fyrir aftökuna. Þess er og getið um Zwingli, Lúther og sjerstaklega um Carlstadt, að þeir hafi ekki haldið mikið af persónu fegurð eða nettíleika í búnaði og háttsemi.

Eins og alkunnugt er spratt Siðabótin út frá klaustrunum, erfði hún því hugsunarhátt og siði klaustranna. Hún breiddist aðallega út meðal alþýðunnar er var gegnsýrð af þessum hugsunarhátti. Yfir flestum eða öllum ritum siðbótarinnar hvílir andi bilsýnis og fordæmingar á öllu því sem er fagurt. Er hugsunarhátturinn svo afskræmdur, að því var haldið fram að Djöfullinn geti birst og, tíðulega birtist í ljóscngilslíski, eða í gerfi undurfríðra meyja. Gengur það næst yfirnáttúrlegri heimsku, að jafnvel nokkurum munk skyldi geta hugsast slíkt, eða þess þá heldur trúað því.

Í ensku kyrkjunni eru það, Hreintrúarmennirnir, eða Púrftanarnir er ganga lengst í þessu efni. Annars var enska kyrkjan einna lausust við þessar öfgar meðal mótmælenda. En fyrir Púrftönum sótti út í öfgar, svo mjög að alt persónuskraut þótti óvirða, myndir og listaverk tálsnörur og freistingar þess illa. Kyrkjur þeirra voru rúnar allri prýði. Voru þær svo snauðar að fegurð að þær urðu ljótar og ægilegar og höfðu minni þægindi að bjóða en aumustu fangahús. Varp þetta þeim skugga yfir sálarlífið að siðir og alt hversdagslífið, mátti fremur heita ein afilöng tilraun að hræða Djöfulinn, út úr heiminum, í stað þess að lyfta andanum, með afli fegurðarinnar yfir það ósanna og ófagra, yfir fals og ófreskismyndir þjóðlífsins. Af vogstangariunnar er óþektur hlutur í heimi evangelísku trúarlærdómanna. Í þess stað er það vfnprúgan, það sem kremur og sundurmer. "Sundurkraminn andi og sundurmarið hjarta er guði þægileg fórn",